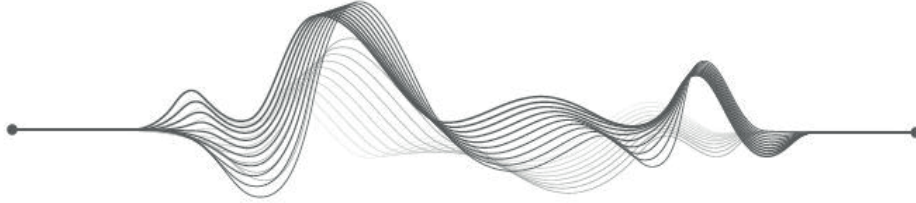

-Kitap İncelemeleri.Book Reviews-

Türk Sinemasında Ses-İmaj (2000-2018)

İnceleyen: Berna Akçağ

“Sinemayı özel kılan, işitsel ve görsel alanlarda oluşan anlamın, düşünce ile buluşarak yeni anlamlara ulaşabilme özelliğidir.”

Eda ARISOY

Türk Sinemasında Ses-İmaj (2000-2018) kitabıyla sinema ve felsefe birlikteliğine yeni bir bakış açısı katan Arısoy, sinema filmlerinde incelenmesi en zor ve teknik yanlarından ses'i incelerken işitsel dünyayı görünür kılmayı hedeflediği doktora teziyle, tekniği, duyguyla harmanladığı disiplinler arası bir çalışmayla karşımıza çıkmıştır.

Sinemanın duyuşal dünyada görünür olması ve işitsel dünyada duyulabilir olmasının içselleşmiş anlamlarına yoğunlaşan Arısoy bu teknik uygulamayı plastik gibi esneterek “ses”in felsefi bir boyutunun da olduğunu altını çizerek, sinemadaki sesin anlam ve duyuş oluşumunda çok yönlü bir yeteneğe sahip olduğunu belirtmiştir.

Optik¹ ve sonik² imajların birbirleri ile kurdukları ahenkle temellenen bakış açısında özellikle Gilles Deleuze'un imajların bir aradalığının üretiminden oluşan bütüncül sinerjinin sinemayı özel kıldığı fikrini savunan tez de sinemanın anlatı araçları olan sinematografik unsurlarının da her birinin birer imaj olması anlam ve anlatım yapısını farklılaştırdığını göstermektedir. Felsefi olarak sinema filmlerinde sesin izleyiciye düşündürdüğü ve duyumsattıklarını ortaya koymayı amaçlandığı çalışmada asıl hedef sesin bir anlatı bileşeni olarak izleyiciyi, izlerken düşündürme potansiyelinin açıklanmasıdır.

Literatüre “Sine-ses” kavramını kazandıran Arısoy film içindeki ses ile kurulan evrenin geniş açılı tanımlamasını yaparak, kavramı betimleyici olmaktan uzak, duyumsama alanlarına hitap eden, filmdeki ses kullanımının estetik yönlerini ön plana çıkartan bir yapı olarak görmektedir. Kavramı, sesin teknik özelliğini de bünyesinde barındıran, filmin sessel düzeni ve anlatısını bir bütün olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle, filmlerin ses evrenini tanımlamak için “Sine-ses” kavramının kullanılması önerilmektedir.

Dikkat çeken bir notada insanın sessizlik zamanlarında dahi, zihniyle meşgul olması ve zihninde konuşmaya devam etmesi sürecidir. Hayatımıza ve filmlere bu şekilde baktığımızda imajlar arasında yaşayan bizlerin sessizlik olgusunu aslında hiç bilmediğimizi, düşünce yoluyla kendi felsefi alanını yaratması sürecinde bile duymayan ya da konuşamayan birinin bile ses ile bağlantısını kurmasıdır. Çalışmayı daha önce ses üzerine yapılan birçok araştırmadan

¹ Görme ile ilgili olan

² Ses dalgalarıyla ilgili olan

farklı kılabilecek en önemli nokta da bence duyu-motor mekanizmasının harekete geçmesini sağlayan sahnelerin hem teknik hem de felsefi bir bakış açısıyla yorum yapmaya olanak sağlayan bakış açılarını sunmasıdır. Arısoy için ses en az görüntüler kadar önemsenmelidir ve anlatıda önemli yer bulması gerekmektedir.

Kitabın temel yapısı sinema filmlerindeki sesin felsefi, psikolojik, duygusal yanlarının bir gömü gibi kazılarak görünmeyen sesini duyurmaktır. Ve sınır olarak 2000-2018 yılı seçilerek toplan sekiz tane film üzerine niteliksel analiz yapılarak seçilen filmlerin ses deşifreleri dakika ve saniye bazında tablolarla niceliksel bir çalışma oluşturulmuştur. Ses özelinde ele alınacak olursa, sinemada kullanılan seslerin niteliği ve niceliği izleyiciye ulaşmak adına gizli bir silah gibi olduğunu savunan Arısoy, filmlerde yer alan ses türlerinin (diyalog, monolog, efektler, müzik, ortam sesi, iç ses, dış ses, anlatıcı sesi gibi) ne sıklıkla ve nasıl kullanılacakları yönetmenin tercihinde olan bir durum olduğunu ve bu tercih filmin üretiliş nedeni ile doğrudan bağlantılı olabileceğini iddia etmektedir.

“Filmlerdeki Ses Kullanımının Gerçeklik Algısı ile Bağı” kitaptaki çarpıcı bölümlerden bir tanesidir. Özellikle Deleuze’un, sinematografinin kendi başına felsefe üretme gücü fikrine vurgu yapılmıştır bu bölümde. Bu bağlamda filmler başladıkları andan itibaren izleyici ile sonik ve optik yapılarına ilişkin bir bağ geliştirirler. Dolayısıyla, her filmin sessel bir aurası daha başlangıçtan vardır. Film ilerledikçe bu sessel anlatı genişler, bükülür, kırılabilir ve farklılaşabilir. Filmin genel sessel anlatı yapısı “sine-sesini” ifade etme noktasına ulaşır ve yapısı gereği çok yönlü anlam ve anlatımlara gerçekliklere kapı açar.

Yapılan analizde Düşünce Yoğun Filmler ve Melez Filmler tanımlamaları ve sonuçları “Kırılmalar, bükülmeler”, “Sesin Yüce Alanları”, “Sessizliğin Sesi”, “Sine-ses” (sinematografik olarak) başlıkları altında toplamasıyla, seyir esnasında izleyicinin şaşırma, huzursuzluk, merak, ilgi, belirsizlik vb. duyumsamalarını tetikleyici nitelikteki ses kullanımları incelemiştir.

Sonuç olarak Arısoy sinema kitaplığına alışlagelmişin dışında bir sese kulak vererek, sesin özellikle de sine-sesin bizdeki yansımalarına ayna tutarak görünmeyen tarafı görünür kılmıştır.

Kaynakça

Arısoy E. (2021) *Türk Sinemasında Ses-İmaj (2000-2018)*. Akademisyen Kitabevi